

Αποσπασματα

[00: 02:29] Β' Παγκόσμιος Πόλεμος	1
[00:08:10] Εμφύλιος.....	2
[00:15:36] Παιδομάζωμα και φυγή αριστερών οικογενειών από τον Αμάραντο.....	3
[00:17:57] Περιστατικό με ιερέα	3
[00:21:11] Μάχη πάνω από τα λουτρά, νεκροταφείο στρατιωτών- Ιερέας που έψαχνε τα οστά του γιού του.....	4
[00:24:38] « Θα πάμε και θα δεις το Μάρκο!»	4
[00:26:35] Πολεμικά αεροπλάνα.....	5
[00:30:48] Πώς έπεσε το Κάμενικ.....	5

[00: 02:29] Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Στον πόλεμο του '40 εδώ πέρασαν Ιταλοί, Γερμανοί δεν πέρασαν καθόλου γιατί οι Γερμανοί πηγαίνανε μηχανοκίνητα όπου υπήρχε δημόσιος δρόμος. Είχαμε όμως πολλούς Ιταλούς, εδώ πέρασε η, ο λόχος, μεραρχία της Julia, οι πιο καλοί εκπαιδευμένοι Ιταλοί, οι οποίοι πήγαν μέχρι τον Πεντάλοφο και εκεί τους αντιμετώπισαν οι δικοί μας τότε με τον Δαβάκη και γυρίσανε. Εγώ ήμουνα μικρός τότε, ήμουνα 6 στα 7 χρονών, με τον πόλεμο του '40 αλλά θυμάμαι το εξής χαρακτηριστικό: οι Ιταλοί, ήρθαν από κεί από την Αλβανία και δεν υπήρχε δημόσιος δρόμος ήταν ο ένας πίσω από τον άλλο σε μικρή στράτα δρόμου και ήταν λες και πηγαίνανε σε πανηγύρι, με κιθάρες και δεν ήτανε... ήτανε 26^η Οκτωβρίου και ήτανε του Αγίου Δημητρίου, και δύο παιδιά που ήτανε στρατιώτες, ένας καθότανε λίγο πιο κάτω από εδώ και ήταν η γιορτή τους και είχαν έρθει, τους είχανε στείλει ο Καντάρας ένας ταγματάρχης που ήτανε, τους έστειλε και ήρθαν εδώ με άδεια να γιορτάσουν μη ξέροντας ότι θα έρθουν οι Ιταλοί.[...]

[00:04:30]

Οι Ιταλοί φύγαν από εδώ, ήτανε στην Κόνιτσα και ερχότανε κατά καιρούς ανά ομάδες ας πούμε, αλλά όταν ερχόταν κυρίως παίρνανε κατοίκους εδώ και ζητούσανε όπλα και τους βασανίζανε, δεν συμπεριφέρθηκαν τόσο καλά ας πούμε. Από Γερμανούς δεν πέρασε κανείς μόνο ένας από την Αυστρία ο οποίος είχε αυτομολήσει, δηλαδή έφυγε από τους Γερμανούς δεν ήθελε να είναι μαζί τους και παρουσιάστηκε εδώ γιατί μετά είχανε αναπτυχθεί εδώ ομάδες του ΕΑΜ, αντίσταση και παρουσιάστηκε αυτός και ακολούθησε αυτούς, δεν πήγε με τους Γερμανούς, αλλά ήταν το χαρακτηριστικό σε αυτόν τον άνθρωπο που ήταν στρατιώτης, όταν παραδόθηκε και είδαν το γέλιο του, είχε μία τάξη τρομαχτική, ήτανε πολύ καλός. Μάλλον δεν ήθελε να πολεμήσει εναντίον των Ελλήνων. Δεν είδαμε μετά, φύγαν οι Ιταλοί και όταν οπισθοχώρησαν οι Ιταλοί το χωριό τους συμπεριφέρθηκε καλά γιατί ήταν στα κακά τους τα χάλια.

Έλλη: Οι Ιταλοί ήταν καλοί, οι Γερμανοί δεν ήταν έκαναν σπίτια, έκαναν ζημιές. Οι Ιταλοί μετά ήρθαν ήσυχoi, ήσυχoi. Εγώ τότε είχα γεννηθεί και θυμάμαι που μου λέγαν ας πούμε. Αλλά είχαν έρθει μετά οι Γερμανοί και είχαν κάνει ζημιές και σπίτια είχαν κάψει.

Αχιλλέας: Οι Γερμανοί δεν ήρθαν εδώ. Τα σπίτια καταστράφηκαν.. Τις ζημιές τις κάνανε οι γειτόνοι μας εδώ οι Τουρκαλβανοί, οι οποίοι είχανε συμμαχήσει με τους Ιταλούς όταν πέρασαν

και βρήκαν ευκαιρία και ήρθαν εδώ για πλιάτσικο. Γιατί είναι εδώ γειτονικά τα χωριά, σε δυο ώρες τρεις είσαι σε αλβανικό χωριό. Θυμάμαι ήτανε ένας θείος μου εδώ από κάτω και τους ήξερε όλους γιατί ο παππούς μου είχε μαγαζί στο Λεσκοβίκι. Και μερικούς από αυτούς τους ήξερε. Και είχε ένα ζευγάρι πολύ καλά καινούρια παπούτσια. Και πήγαν αν του πάρουν και τα παπούτσια τα καινούρια και του δίνανε κάτι αυτοσχέδια, λιόπες που είχανε από δέρμα χοίρου, χοιρινά. Τα φτιάνανε παπούτσια, αυτοί δεν είχανε, οι Αλβανοί κυρίως όχι οι Ιταλοί. Οι Ιταλοί δεν είχαν τέτοια προβλήματα.

- Μετά με τον εμφύλιο;

[00:08:10] Εμφύλιος

Όταν ξεκίνησε ο εμφύλιος εδώ οχυρώθηκε το Κάμενικ από τους αντάρτες και το διπλανό το βουναλάκι που οι στρατιώτες το λέγανε « Ανώνυμο» ενώ εμείς το λέγαμε «Γκράντορ». Και τα'χαν οργανώσει αυτά πολύ καλά γιατί τους βοηθούσε, ήταν σύνορα με την Αλβανία. Και αυτό κράτης εκαι το Γράμμο. Δηλαδή όταν έπεσε το δικό μας το βουνό το Κάμενικ ε σε λίγες μέρες έπεσε και ο Γράμμος. Ήτανε εδώ πολύ οχυρωμένο και καλά. Και όταν ήρθαν οι αντάρτες από εδώ, ήταν στο βουνό 3 γυναίκες οι οποίες είχανε τα ζώα του χωριού, τα βόδια τα βγάζανε γιατί δεν υπήρχε βοσκός και τα βγάζανε με την ημέρα. Και έτυχε να είναι 2 ηλικιωμένες και 1 κοπέλα γύρω στα 20 ήταν. Και τους πιάσανε οι αντάρτες, ήταν στο βουνό 2.500 αντάρτες, οι οποίοι τους πιάσανε και τους δώσανε ένα σημείωμα. Και έγραφε το σημείωμα, αφού τους ρωτήσανε πρώτα αν ξέρει καμιά γράμματα και είπανε πως δεν ήξεραν. Οι ηλικιωμένες δεν ήξεραν, η κοπέλα ήξερε όμως και είπανε δεν ήξεραν. Και τους γράψανε αυτοί και λέγανε: « Να κρατηθούν οι γυναίκες και αν φύγουν τα ζώα προς τα κάτω» για να μην υποψιαστούν στο χωριό. Στην εμπροσθοφυλακή δηλαδή τα γράφανε αυτοί αυτά, ο αρχηγός τους. Αλλά οι κοπέλες, η κοπέλα το διάβασε το σημείωμα και είπε στις άλλες ότι θέλουν να μας κρατήσουν εδώ και τα λοιπά και το σκίσε και είπανε στην εμπροσθοφυλακή που ήταν οι άλλοι, οι αντάρτες: «Μας είπαν να πάμε στο χωριό». Κατεβήκανε κάτω και ειδοποίησανε. Και τότε ήταν εδώ στο φυλάκιο, στον ξενώνα που έχουμε σήμερα, το σχολείο το παλιό, ήταν ένα φυλάκιο... Μια διμοιρία, είχε έναν λοχία με 15 άτομα.

Τους ειδοποίησανε και αυτούς και τότε φύγανε, ο στρατός υποχώρησε γιατί τι θα έκανε μέσα στους 2.500 αντάρτες. Όμως τότε ο μακαρίτης ο πατέρας μου είχε πει στον αρχηγό, τον λοχία αυτόν: «Όταν θα συμβεί κάτι και θα φύγετε να με ειδοποιήσετε και εμένα». Γιατί δεν ήθελε να μείνει εδώ, γιατί σίγουρα οι αντάρτες θα τον σκότωναν. Και τότε ήταν απογευματάκι που ήρθανε και του λένε οι στρατιώτες και του λένε: « Μπάρμπα- Χρήστο εμείς θα φύγουμε γιατί ήρθαν αντάρτες στο βουνό και θα υποχωρήσουμε» λέει: «Παιδιά, να περιμένετε θα'ρθώ και γω μαζί σας». Και εγώ ήμουνα μικρός και κρατούσα μία αγελάδα που είχαμε και η αδερφή μου άρμεγε την αγελάδα. Και μας φωνάζει: « Παιδιά πάρτε γρήγορα το μουλάρι και αφήστε τα'αλλά» και μας περίμεναν εδώ απ'έξω από την πόρτα με τα όπλα οι στρατιώτες, ρίξαμε και μεις κάτι ρούχα σ'ένα ζώο που είχαμε ένα μουλάρι και αφήσαμε το σπίτι έτσι όπως ήτανε.

Εκείνη την εποχή ο πατέρας μου είχε τυροκομείο ας πούμε το «μπάτζο» που το λέγανε παλιά, επάνω στο βουνό. Γιατί επάνω στο βουνό ήταν 3000 πρόβατα και έκανε εκμετάλλευση, εμπόριο, τυριά, κεφαλοτύρια, φέτα και τα λοιπά και τα είχαμε στο υπόγειο εδώ από κάτω, γεμάτα και τα'αφήσαμε όλα και φύγαμε. Και πήγαμε στην Κόνιτσα τότε, αλλά οι υπόλοιποι έμειναν εδώ, δε πρόκαμαν ας πούμε. Και η Έλλη ήταν μικρή εδώ και είχε μπει με τα'αδέρφια της και ο πατέρας της είχε πάει στην Κόνιτσα, ένα αγώι, είχε πάει με το μουλάρι. Σκεφτείτε μία οικογένεια εδώ μία στο χωριό.

Ἐλλη: Και η μάνα μου ἐγκυος στον αδερφό μου. Πως γέννησε εδώ, με μια γριά.. Πώς γέννησε; Στο τέλος βέβαια που ο πόλεμος είχε καλμάρει και θ ‘άνοιγε το χωριό μας από την Κόνιτσα. Ανοίγει είπαν τώρα, θα φύγουνε. Μετά από δύο χρόνια.

Αχιλλέας: Η αρχή όμως ήταν δύσκολη για όλο το χωριό γιατί μετά τους παίρνανε και τα ζώα. Αν είχανε ας πούμε τότε.. κάθε σπίτι είχε 10 κατσίκες, 1 αγελάδα κτλπ, τότε έρχονταν αυτοί είχαν έναν ο οποίος ήτανε μόνιμος στο χωριό, ο οποίος φρόντιζε για να μαζεύει τρόφιμα και τα λοιπά για να τα παίρνουν οι αντάρτες γιατί αυτοί δεν είχαν κάτι. Και αυτός έλεγε σήμερα θα πάρουμε 4, 3 ζώα. Περνούσαν στα σπίτια.

Ἐλλη: Περνούσαν στα σπίτια και έλεγαν: Το γαϊδούρι, την τριχιά, τα τσουβάλια και ελάτε από εδώ για να φορτώσετε και τα πήγαιναν σε άλλα χωριά. Ο αδερφός μου ήταν 12 χρονών, το καημένο και πήγαινε με το γαϊδούρι σε άλλα χωριά. Τώρα τι είχαν αυτοί ποιος ξέρει, καλές εγκαταστάσεις πιο τέτοιο, και πήγαινε το καημένο ας πούμε..

Αχιλλέας: Πολεμοφόδια, τρόφιμα, τους πηγαίνουν ότι παίρνανε από τα σπίτια και έτσι μοιράζονταν ότι είχαν και συνεπώς δεν είχαν ακόμα ούτε αλάτι ούτε τίποτα, υπέφεραν δηλαδή σχεδόν. Και σιγά σιγά εξαντλήθηκαν και τα ζώα που είχαν, ε δεν είχαν. Πέρασε δυσκολίες το χωριό με τους αντάρτες.

[00:15:36]

[00:15:36] Παιδομάζωμα και φυγή αριστερών οικογενειών από τον Αμάραντο

Το δεύτερο ήταν το τέλος του πολέμου, ήταν το μεγαλύτερο ευτύχημα για το χωριό το ότι δεν κατόρθωσαν να πάρουν τα παιδιά, που κάνανε παιδομάζωμα και τα στέλνανε Ρουμανία, Ουγγαρία. Στ’ άλλα τα χωριά τα είχαν πάρει: Πυρσόγιαννη... Ας πούμε τα’ χαν πάρει, σ’εμάς ήταν η περίοδος εκείνη που θα ερχότανε αλλά ξαφνικά ήρθε ο στρατός από κάτω, έβαλε το πυροβολικό. Την άλλη μέρα αφού τα κρύα, είχαν αρχίσει και κρύβανε τα παιδιά και δεν πρόκαναν τα πάρουν. Και σ’ αυτό ήταν τυχερό το χωριό, γιατί δεν φύγανε πολλά παιδιά. Μόνο μία οικογένεια έφυγε οικειοθελώς ας πούμε. Γιατί είχε μπλεχτεί εδώ είχαν δύο κοπέλες ήταν του κόμματος. Ήταν η κοπέλα η οποία είχε δράση και πήραν ακόμη και το γέρο μαζί τους έφυγαν και πέθανε στη στο χωριό του Μπελογιάννη.

Ἐλλη: Είχανε αφήσει τη σαρμανίτσα πάνω και έκλαιγε η γιαγιά του: « Έφυγε το παιδάκι μου, το μικρό», ο Βασίλης.

Αχιλλέας: Ναι και μετά γύρισε μετά από χρόνια.

Επίσης, όταν ξεκίνησε αυτό, οι νέοι του χωριού από 18 μέχρι 25, 30 χρονών ας πούμε, οι οποίοι δεν ήθελαν να πάνε με τους αντάρτες και τα λοιπά, κρυφτήκανε απέναντι από το χωριό, που είναι ο δρόμος έτσι που πάμε για την Αγία Βαρβάρα και κρυφτήκανε μερικές μέρες εκεί και τους πηγαίνανε κρυφά, αφήνανε τα τρόφιμα. Μέχρις που βρήκαν διέξοδο και φύγαν και πήγαν στην Κόνιτσα. Και δεν έμειναν εδώ οι νέοι του χωριού να πάνε να στρατευθούν με τους αντάρτες.

[00:17:57]

[00:17:57] Περιστατικό με ιερέα

Ε τότε έγινε ένα δυσάρεστο ας πούμε για το χωριό. Γιατί λειτουργούσαν τα προσωρινά δικαστήρια. Αυτά που κάναν οι αντάρτες, ας πούμε. Και καταλόγισαν υπεύθυνο τον ιερέα του χωριού ότι αυτός φυγάδευσε τα παιδιά. Και τον πήρανε μετά τον καημένο, τον πήγανε σε άλλα χωριά, εδώ στην Καστάνιανη στ’ αυτά, τον βασάνισαν, τον χτυπούσαν κτλπ. Τελικά δεν άντεξε

από τις κακουχίες. Αυτό ήτανε στίγμα για το χωριό γιατί μέσα σ' αυτό το λαϊκό δικαστήριο που είχαν κάνει συμμετείχαν και οι δικοί μας, πολλοί νέοι οι οποίοι όφειλαν να τον προστατέψουν. Επίσης, το δύσκολο ήταν ότι τότε έγιναν πολλές επιθέσεις και αντεπιθέσεις και σκοτώθηκαν πολλά παιδιά. Δηλαδή και από τις δύο τις πλευρές. Εμείς έχουμε μία οικογένεια εδώ, ακριβώς απέναντι είναι το σπίτι τους, που ήτανε τα κορίτσια ας πούμε που είχαν φύγει από εδώ ήταν με τους αντάρτες και ο αδερφός με το στρατό και σκοτώθηκε ο αδερφός. Ήταν αυτό που λέμε «ο αδερφός τον αδερφό». Είχε πολύ άσχημη κατάληξη.[...]

[00:21:11]

[00:21:11] Μάχη πάνω από τα λουτρά, νεκροταφείο στρατιωτών- Ιερέας που έψαχνε τα οστά του γιού του.

Το δυσάρεστο είναι ότι πάνω από τα βουνά το λουτρό αυτό, προσπαθούσαν οι στρατιώτες να το καταλάβουν και δεν μπορούσαν γιατί και από πάνω ήταν οχυρωμένοι πολλοί καλά οι αντάρτες και τους κάνανε σε μια νύχτα 20 επιθέσεις και αντεπιθέσεις και σκοτώθηκαν πολλά παιδιά. Εκεί ήταν και νεκροταφείο στρατιωτών με σταυρούς και τα λοιπά και μετέπειτα το μετέφεραν, τα πήραν τα οστά.

Εγώ έχω μία μαρτυρία από έναν ιερέα ο οποίος είχε έρθει μετά που έληξε ο.. Και ήμουνα στα λουτρά με τον αδερφό μου τον πατέρα του Σπύρου και ήρθε ο ιερέας αυτός για να πάει να βρει το γιο του, του είχαν πει από τη μεραρχία. Γιατί τους είχαν καταγραμμένους ότι είναι στο τάδε σημείο θαμμένος, ήταν ανθυπολοχαγός. Και πήγαμε μαζί με το ζώο φυσικά, στο βουνό επάνω, βρήκαμε τον τάφο, το όνομα του ανθυπολοχαγού, όπως τα είχε γραμμένα στο χαρτί ο παππάς και εκεί μου λιποθύμησε ο παππάς (γελάει). Και ήμουνα και εγώ μικρός δεν ήμουνα.. εντάξει είχα και λίγο νεράκι μαζί μου και τον συνέφερα αλλά θέλω να πω πόσο κακό πράγμα ήτανε ο πόλεμος. Ήταν μεταξύ αδερφών.

Εδώ το χωριό μας ήταν μεγάλη έδρα, το σπίτι το δικό μας επειδή ήταν μεγάλο το είχαν διαβιάσει. Πιο πέρα το άλλο, του Παναγιωτίδη ας πούμε το είχαν νοσοκομείο. Και πέρα στον άλλο μαχαλά στη «ράχη» που λέμε εμείς. Ένα μεγάλο πάλι σπίτι, των Παπαμιχαλαίων αυτό ήτανε έδρα του αρχηγείου και εκεί ήταν ο Μάρκος αν έχετε ακούσει, τον αρχηγό των ανταρτών. Ο Μάρκος, μετέπειτα με το ΠΑΣΟΚ τιμητικά τον πήραν κάτω.

[00:24:38] «Θα πάμε και θα δεις το Μάρκο!»

Έλλη: Εγώ ήμουν μικρή και μία γυναίκα η καημένη, την είχαν πάρει από την Κοζάνη, από τα χωράφια. Και εμείς είχαμε τον αδερφό μου μικρό γιατί η μαμά γέννησε όταν είμαστε κλεισμένοι από τους αντάρτες και γέννησε με μία γειτόνισσα γέννησε. Και ερχόταν αυτή και έβλεπε τον αδερφό μου και έκλαιγε και τς έλεγε η μάνα μου: «Πώς ήρθες εσύ από την Κόζάνη;», «Με πήραν», λέει «από τα χωράφια». Εμείς το σπίτι μας πέρα εκεί είχε παλιώσει και καθόμασταν σε ένα άλλο, μην χαλάσει και πάθουμε και τίποτα και το'χαν κάνει αυτοί... βάζανε τους λοχαγούς, τους στρατηγούς και από κάτω σφάζανε, είχανε σφαγεία και τέτοια. Και την είχε πάρει ένας λοχαγός την είχε πάρει και την είχαν εκεί την καημένη και έκλαιγε. Ερχόταν εκεί στη μάνα μου και έλεγε: «Αχ το παιδάκι μου, πού να'ναι, ένα τέτοιο παιδάκι έχω και εγώ. Εμένα με πήρε και μου λέει: «Έλα θα πάμε κάπου, στη ράχη πολύ μακριά, στο χωριό μας βέβαια και ψηλά». «Που θα πάμε;» της λέω. «Θα πάμε και θα δεις το Μάρκο!» «Ποιος είναι ο Μάρκος», εγώ μικρή ρωτούσα: «Ο Μάρκος είναι ο στρατηγός μας». Και άκου εγώ τώρα μικρή τι έβαλα στο μυαλό μου.

[00:25:50]

Αχιλλέας: Όταν ήμασταν εδώ, ήταν η διαπαιδαγώγηση του ΕΛΑΣ του ΕΑΜ, τα αετόπουλα είχαν κάνει ομάδες και.

Έλλη: Ένας μεγάλος μας έκανε μάθημα εμάς, Αχιλλέα. Ο μπάρμπα- Τάκης, μας μάζευε και μας έκανε μάθημα. Τι να ξερε, δεν ήξερε τι να μας πει, τραγούδια;

Αχιλλέας: Ε, είχαν έναν ο οποίος ήξερε πέντε γράμματα και είχε και καλό χέρι έγραφε καλλιγραφία και τον είχαν επιτάξει και είχε βάλει τα παιδιά και τους μάθαινε λίγα αυτά. Δεν υπήρχε σχολείο, αλλά το'χαν κάνει αυτοί έτσι.

[00:26:35] Πολεμικά αεροπλάνα

Έλλη: Στέλναν και οι δικοί μας τα αεροπλάνα και μας τρομάζανε, πού θα βρίσκαν τους αντάρτες να τους σκοτώσουνε; Όλοι κρυβόμασταν είχαμε διάφορα, αυτά, σπίτια και φυλαγόμασταν όλοι να κρυφτούμε γιατί ρίχνανε αυτοί και κατά τύχη είχαν βάλει τα σπίτια εδώ τα μεγάλα, που λέγανε είναι οι μεγάλοι της, των ανταρτών, τα νοσοκομεία και τα όλα αυτά, με'χρι και στην εκκλησία.

Αχιλλέας; Αυτά τα έκανε ο στρατός, ο στρατός έκανε επιθέσεις αεροπορικές και χρησιμοποιούσε εε τα “ spit fire”, ήταν τότε αυτά τα αεροπλάνα τα οποία έκαναν εφόδους και είχανε ορισμένους στόχους, εντωμεταξύ είχαν στοχεύσει το δικό μας σπίτι και άλλα τρία που ήτανε οι αντάρτες και όταν βομβαρδίσανε εδώ το χωριό, είχαμε 2 ή 3 θύματα, νεκρούς δεν είχαμε, τραυματίες. Ο Φώτης ο Σκορδάς του χτύπησε το πόδι εδώ και είναι κουτσός. Μια άλλη της μητέρας του Στύρου, αδερφή της εεε, την πήρε εδώ ριπή [δείχνει το πάνω μέρος του κρανίου], και της έκανε τραύματα εδώ πολλά αλλά ευτυχώς δεν τρύπησε μέσα το κρανίο. Και μία άλλη ξαδέρφη μου η οποία πέθανε..

Έλλη: Εδώ στη βρύση ήτανε μία κόκκινη μουριά μεγάλη και όπως έριξε αυτό για να πάρει εδώ τα σπίτια και πήγε μες τη μέση και δεν έπαθε τίποτα.

Αχιλλέας: Το δέντρο είχε κουφάλα και χάθηκε εκεί μέσα και έπεσε η οβίδα και έσκασε δίπλα της αλλά δεν, δεν... Και εδώ στο κήπο το δικό μας από πάνω, λίγο πιο πέρα είχαμε ένα κηπάκι και πέσανε εκεί αντί να πέσουν στο σπίτι. Και η μητέρα μου, εμείς ήμασταν στην Κόνιτσα και είχαμε, είχε έναν ξάδερφο από το Καλέικο το σόι, εεε ο οποίος ήταν ταξίαρχος και εκείνητην ημέρα που θα γινόταν εδώ βομβαρδισμός, είχα πάει εγώ με τη μητέρα μου και την Όλγα, είχαμε πάει να τον δούμε, γιατί είχαμε φύγει από εδώ και δεν είχαμε τίποτα. Και να τον δούμε να μας δώσει κάτι, μας έδωσε κάτι κουβέρτες, κάτι αυτά και είπε στην μητέρα μου: «Ουρανία της λέει αυτή τη στιγμή βομβαρδίζεται το σπίτι σου» και η μητέρα μου του είπε: « Δεν με ενδιαφέρει αφού έχω τα κεφάλια εγώ». Είμαστε όλοι, εννοούσε η οικογένεια δεν έχει πάθει τίποτα, κανέναν... Ας βομβαρδιστεί το σπίτι, αλλά δεν εεε. Και στο σχολείο, εκεί που είναι ο ξενώνας, λίγο τη γωνία πήρε, έχει, είναι ακόμα, φαίνεται ας πούμε, έχει πέσει οβίδα επάνω και δεν, χωρίς να του κάνει μεγάλες ζημιές.

Έλλη: Εσείς είχατε φύγει, εμείς περάσαμε, τι περάσαμε...Εσείς γλιτώσατε πολλά πράγματα.

[00:30:48]

[00:30:48] Πώς έπεσε το Κάμενικ

Αχιλλέας: Εδώ ήταν πολύ οχυρωμένο, το βουνό αυτό το δικό μας το είχαν οχυρώσει κατά τέτοιο τρόπο που δεν μπορούσε να παρ'ότι εεε το είχανε κατακάψει τα αεροπλάνα με οβίδες. Αλλά αυτοί τι είχανε κάνει, είχανε σκάψει μέσα βαθιά και είχανε βάλει κορμούς: κορμούς δέντρων και χώμα, κορμούς δέντρων και χώμα. Χώμα πολύ, πολύ και ήταν έτσι από απάνω. Και δεν γινόταν τίποτα όσο και να ρίξεις και επικοινωνούσαν από το μικρότερο βουναλάκι στο

μεγάλο το Καμενικό ,ας πούμε, που είχαν κάνει μέσω της Αλβανίας, είχαν κάνει μεγάλο ένα έμπαινες μέσα σαν τούνελ,ας πούμε, και έβγαινε και επικοινωνούσαν, πηγαίναν αλλάζανε οι στρατιώτες, οι αντάρτες την βάρδια τους λοιπόν. Και τότε ένας ταγματάρχης που υπηρετούσε εδώ στην Κόνιτσα, Κουμπανάκος λεγότανε, επειδή δε ήτανε πολύ δραστήριος και τα λοιπά και ήταν λίγο στην όψη μαύρος, τον λέγαν «ο Μαύρος ταγματάρχης». Αυτός πήρε εεεε τους στρατιώτες, επιλεγμένους και μπήκε νύχτα από μέσα από την Αλβανία και βήκε μέσα, ανάμεσα από τα δύο βουναλάκια που είναι εκεί και όταν έγινε η αλλαγή της φρουράς τους έπιασαν και έκλεψαν το σύνθημα παρασύνθημα και πήγαν μετά στο Μικρό και τους αναγκάσανε τους άλλους να βγούνε ως, ερίξανε μέσα χειροβομβίδες και τους διαλύσανε και μετά ανεβήκανε πάνω στο Καμενικό και έπεσε ο Καμενικός. Που έπεσε ο Καμενικός σε 3 μέρες έπεσε ο Γράμος. Ήτανε η λήξη του πολέμου δηλαδή.[00:06:55]Αλλά όσο να γίνει αυτό σκοτώθηκαν πολλά παιδιά και από μεν και από δε.

Έλλη: Ερχόταν τα αεροπλάνα από τους δικούς μας θα πω τώρα, από την Κόνιτσα. Ερχόταν τα αεροπλάνα, όλοι κρυβόμασταν γιατί ρίχνανε. Τώρα πού θα βρίσκανε τους αντάρτες να τους σκοτώσουνε αλλά κρυβόμασταν σε μεγάλες (...) σε σπίτια που ήταν διακριτικά. Ο κόσμος τρέχανε σαν...

Αχιλλέας: Όταν ακούγανε αεροπλάνο είχανε βάλει αυτοί με βάρδια, υποχρεώνανε τους κατοίκους να χτυπήσουν την καμπάνα.

Έλλη: Να είναι εδώ κοντά να μη ξεμακραίνει, από την Κόνιτσα που ξεκίναγε αεροπλάνο, να πάει να χτυπήσει την καμπάνα να κρυφτεί ο κόσμος για να μην σκοτωθούνε.

Αχιλλέας: Ήτανε μερικές κρυψώνες, άλλοι ξεμακραίνανε και έτσι γλιτώσανε δηλαδή πολλά από αυτά, εντάξει...

Έλλη: Και τη μάνα μου είχε και το μωρό ,ας πούμε, τον αδερφό μου... Καλά ο ένας πρόδιδε τον άλλον στα καλά καθούμενα. Πήγαιναν και λέγανε ότι αυτή πάει στο ποτάμι κάτω συνεννοείται με τον άντρα της... Ο πατέρας μου είχε ένα μεγάλο μουλάρι και είχε πάει στην Παραμυθιά και φόρτωνε ελιές, δούλευε εκεί με το μουλάρι, γιατί τι θα έκανε ο άνθρωπος. Και μεις μόνοι μας εδώ η μαμά με 5 παιδιά. « Αυτή πάει εκεί πέρα και συνενοηέται και θα μας κάνει κακό». Την έπαιρναν τη μάνα μου. Την πηγαίναν στη Καστάνιαννη και κάτι άλλες γυναίκες μαζί. Τις εξέταζαν, άλλες τις δέρνανε. Εμένα η μαμά μου το έλεγε: « Εμένα δεν με έχουν δει ποτέ».. Υπέφερε ο κόσμος... Αλλά τα θυμόμαστε και εγώ τα θυμάμαι πολύ. Και σε ένα δωμάτιο ήμασταν και σε άλλο δωμάτιο ήταν αξιωματικοί και ξέρω εγώ τι ήταν αυτοί όλοι.

Αχιλλέας: Δεν είχαν και αυτοί που να μείνουν. Ήτανε τα σπίτια λίγα και πολυμελής οικογένειες. Και είχανε επιτάξει τα μεγάλα τα σπίτια και μένανε, στρίμωχναν την οικογένεια και έκαναν τη δουλειά τους.

Αγγελική: Στα λουτρά εκεί που ήμασταν μας είπαν ότι ήταν ένας οικισμός παλιός.